

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА**

Факультет природничий

**Кафедра зоології, біологічного моніторингу та
охорони природи**

**ПРИРОДОЗНАВЧІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

**Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої
освіти
спеціальності 014.05 Середня освіта
(Біологія)
студента VI курсу 64 групи
Драчук Оксани Петрівни**

Науковий керівник:
кандидат біологічних наук, доцент
Єрмошина Тетяна Вікторівна

Житомир – 2018

Дата захисту _____

Результат захисту

за національною шкалою	кількість балів за 100 бальною шкалою	ECTS

Голова ДЕК _____
(підпис) (ПІП)

Члени ДЕК _____
(підпис) (ПІП)

(підпис) (ПІП)

(підпис) (ПІП)

(підпис) (ПІП)

Секретар ДЕК _____
(підпис) (ПІП)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ	8
1.1. Педагогічні підходи, принципи і умови формування дбайливого ставлення до природи	8
1.2. Екологічна вихованість дітей як частина екологічної культури	11
1.3. Екскурсія як засіб формування екологічної культури	14
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ПРИРОДОЗНАВЧИХ ЕКСКУРСІЙ	31
2.1. Виявлення вихідного рівня розвитку дбайливого ставлення до природи у дітей старшого шкільного віку	31
2.2. Організація і проведення природознавчих екскурсій з метою розвитку екологічної культури у учнів середнього шкільного віку	37
2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи з розвитку екологічної культури у дітей середнього шкільного віку в процесі природознавчих екскурсій	41
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОРИСТАННЮ МАТЕРІАЛІВ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ І–ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ	48
3.1. Методичні рекомендації. Організація і методика проведення екскурсій	48
3.2. Розробка заняття-екскурсії	54
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	60

ВИСНОВКИ

Здійснено дослідження особливостей місця і значення природознавчих екскурсій в процесі формування екологічної культури. В результаті аналізу психолого-педагогічної та науково-методичної літератури, встановлено, що на екологічне виховання учнів середнього шкільного віку, впливають такі чинники: чітка постановка завдання педагогом під час проведення занять, розвиток спостережливості кожного учня, використання індивідуального підходу до учнів з різним рівнем розвитку дбайливого ставлення до природи.

Виявлено, що система природознавчих екскурсій, проведених під час експерименту, дозволяє створити сприятливі умови для формування бережливого ставлення до природи засобами екологічного виховання учнів середнього шкільного віку. В результаті проведення експерименту нами було підтверджено висунуту нами гіпотезу про те, що дбайливе ставлення до природи буде формуватися успішніше, якщо при проведенні екскурсій особлива увага приділятиметься рідкісним і вразливим рослинам, якщо в ході екскурсії будуть реалізовані найпростіші природоохоронні заходи, якщо увагу учнів на екскурсії буде залучено до антропогенних порушень в екосистемі і можливості їх усунення, якщо в процесі проведення екскурсії педагог буде використовувати потенціал природи для формування позитивних емоцій у учнів.

В результаті проведеного експерименту встановлено, що природознавчі екскурсії сприяють розвитку у учнів екологічної свідомості; протягом екскурсій учні брали участь в розгляді екологічних проблем, що сприяло розвитку самостійності, вмінню висловлювати свою думку, формуванню оціночних суджень. Так, у учнів середнього шкільного віку рівень сформованості екологічно правильного ставлення до світу природи підвищився: у 75% учнів класу в ході контрольного експерименту сформувався високий рівень

особистісного ставлення до природи, тоді як в ході констатуючого експерименту даний показник складав лише 55%.

В процесі дослідження нами були розроблені методичні рекомендації на підставі краєзнавчого матеріалу, відповідно до нормативних документів і програмних вимог. Їх мета – розширення та удосконалення системи знань про природне і соціальне оточення людини, уявлень про взаємозв'язки і взаємозалежність природи і суспільства, як загальнолюдської цінності.

РЕЗЮМЕ

Драчук О.П. Природознавчі екскурсії як засіб формування екологічної культури

Кваліфікаційна робота

Досліджено теоретичні основи проблеми формування бережливого ставлення до природи засобами природознавчих екскурсій. Визначено критерії сформованості ціннісного ставлення до навколишнього середовища. Перевірено ефективність методів і прийомів, що сприяють розвитку дбайливого ставлення до природи у дітей середнього шкільного віку під час екскурсій. Надано рекомендації щодо використання матеріалів магістерської роботи у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: природознавчі екскурсії, екологічна культура, навколишнє середовище.

РЕЗЮМЕ

Драчук О.П. Экскурсии в природу как средство формирования экологической культуры

Квалификационная работа

Исследованы теоретические основы проблемы формирования бережного отношения к природе средствами естественных экскурсий. Определены критерии сформированности ценностного отношения к окружающей среде. Проверена эффективность методов и приемов, способствующих развитию бережного отношения к природе у детей среднего школьного возраста во время экскурсий. Даны рекомендации по использованию материалов магистерской работы в учебно-воспитательном процессе общеобразовательных учебных заведений.

Ключевые слова: естественные экскурсии, экологическая культура, окружающая среда.

SUMMARY

Drachuk O.P. Natural excursions as a means of forming an ecological culture

Master's work

The theoretical bases of the problem of formation of a careful attitude toward nature by means of natural excursions are researched. The criteria for the formation of a value relation to the environment have been determined. The effectiveness of methods and techniques contributing to the development of a careful attitude towards nature in children of middle school age during the excursions is checked. Recommendations on the use of materials of master's work in the educational process of general educational institutions are given.

Keywords: natural excursions, ecological culture, environment.